

AUTORIZÁCIA PRÍPRAVKOV NA OCHRANU RASTLÍN

Andrej Kunca ▪ Juraj Galko ▪ Milan Zúbrik ▪ Jozef Vakula ▪ Andrej Gubka
Roman Leontovych ▪ Michal Lalík ▪ Valéria Longauerová ▪ Slavomír Rell
Bohdan Konôpka ▪ Christo Nikolov ▪ Miriam Maľová ▪ Marcel Dubec

Kunca, A., Galko, J., Zúbrik, M., Vakula, J., Gubka, A., Leontovych, R., Lalík, M., Longauerová, V., Rell, S., Konôpka, B., Nikolov, Ch., Maľová, M., Dubec, M.: Authorisation of Pesticides in Slovakia. APOL, 2026, vol. 7, no. 1, p. 61–66.

Abstract: The use of plant protection products and auxiliary products is regulated by European and national laws. Following these regulations is meant to prevent harm to people's health and the environment. Using them in accordance with the rules is supposed to help improve both the quality and quantity of plant production, including forests. Balancing proper use to ensure forest functions while minimizing negative impacts is challenging. That's why the National Forestry Center provides training for everyone who comes into contact with plant protection products, and graduates of this training earn "professional competence to work with plant protection products" after successfully passing the tests. This article provides an overview of the authorization process in Slovakia.

Key words: product records; product labels; forest protection; bark beetles; auxiliary products; plant protection products; forest pests

Úvod

Používanie prípravkov na ochranu rastlín a pomocných prípravkov na Slovensku je upravené právnymi predpismi Európskej únie (napr. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1107/2009, Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/128/ES) a na ne nadväzujú národné právne predpisy, napr. zákon č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a k nemu vydané vyhlášky. Tieto predpisy upravujú autorizáciu prípravkov na ochranu rastlín, evidenciu spotreby a zabezpečenie kontroly týchto pravidiel. Výsledkom uplatňovania týchto pravidiel a pravidiel ochrany životného prostredia je stav dlhodobého poklesu spotreby prípravkov a pomocných prípravkov na ochranu rastlín.

Ktoré prípravky je možné používať na Slovensku

Na Slovensko je možné *dovážať* len prípravky, ktoré sú autorizované alebo povolené.

a) Autorizované prípravky

Rozhodnutie o autorizácii vydáva Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ďalej ÚKSÚP), a to žiadateľovi, ktorý sa týmto stáva držiteľom autorizácie. Autorizačné rozhodnutie ÚKSÚP vydáva po určitých procedúrach:

i. Autorizácia po vykonaných experimentoch

Po vyhodnotení laboratórnych a terénnych experimentov pracoviskom s certifikátom GEP, ktoré trvajú zvyčajne 2 roky. Súčasťou záverečného rozhodnutia ÚKSÚPu je aj schválenie Etikety prípravku vslovenskom jazyku, z ktorej sa vytvára nálepka (opäť často označované ako *etiketa*) na obal prípravku. Tieto experimenty a hodnotenia realizuje 6 inštitúcií:

1. Úrad verejného zdravotníctva, ktorý vykonáva hodnotenie vplyvu účinnej látky a prípravku na zdravie ľudí prostredníctvom konzumovaných potravín – MRL (maximálne reziduálne limity).
2. Slovenský hydrometeorologický ústav, vykonáva hodnotenie vplyvu účinnej látky a prípravku na povrchovú vodu a vzduch.

3. Výskumný ústav vodného hospodárstva vykonáva hodnotenie analytických metód na stanovenie rezíduí pesticídov v podzemnej vode, hodnotenie vplyvu účinnej látky a prípravku na podzemnú vodu a pôdu a hodnotenie vplyvu na postupy čistenia alebo úpravu vody.
 4. Národné referenčné laboratórium Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach vykonáva hodnotenie vplyvu účinnej látky a prípravku na:
 - vtáky (Vt);
 - vodné organizmy (Vo);
 - suchozemské stavovce (Z);
 - dážďovky, necieľové pôdne organizmy a mikroorganizmy (V);
 - na iné necieľové organizmy (flóru a faunu);
 - na biologické metódy čistenia odpadových vôd.
 5. Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav živočíšnej výroby – Ústav včelárstva v Liptovskom Hrádku vykonáva hodnotenie vplyvu účinnej látky a prípravku na včely (Vč) a iné necieľové článkonožce.
 6. Lesnícka ochranná služba, Sekcie pre vedu a výskum, Národné lesnícke centrum overuje biologickú účinnosť prípravkov.
- ii. Autorizácia „**vzájomným uznávaním**“ – uznávajú sa výsledky experimentov realizovaných v zahraničí. Tieto výsledky musia byť získané uznanými metodikami (napr. EPPO metodiky, atď.) a získané hodnoty musia byť v limitoch platných pre autorizáciu podľa predchádzajúceho bodu (i). Následne ÚKSÚP schváli Etiketu k takémuto prípravku, ktorá musí byť v slovenskom jazyku.
- iii. Autorizácia cez „**paralelný dovoz**“ – čo je autorizácia pre dovážaný prípravok, ktorý je však rovnaký ako ten, ktorý na Slovensku už má platnú autorizáciu. Avšak pôvodný objem prípravku, na ktorý bola vydaná Etiketa v slovenskom jazyku sa napr. z nejakého dôvodu minul. Keďže v susednom štáte môže byť daný prípravok stále v zásobách na skladoch nespotrebovaný, je možné tieto zásoby presunúť na Slovensko. Avšak tieto zásoby, napr. v Česku majú českú etiketu, a preto je potrebné, aby držiteľ autorizácie na Slovensku požiadal ÚKSÚP o paralelný dovoz prípravku z Česka a povolil vydať etiketu k tomuto dovozu v slovenskom jazyku. Čiže, aj keď ide o ten istý prípravok, etiketa musí byť v slovenčine a tú schvaľuje ÚKSÚP na základe žiadosti držiteľa rozhodnutia o autorizácii prípravku na Slovensku.

b) Povolené prípravky

Povolené prípravky sú tie prípravky, ktoré sa dostávajú na trh „výnimkou“ z autorizácie ÚKSÚPu. Túto výnimku udeľuje Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR na dobu určitú, napr. na 120 dní. Výnimku môžu získať prípravky, ktoré:

- a) na slovenskom trhu ešte autorizované neboli, ale aj prípravky, ktoré
- b) na Slovensku autorizované sú, ale touto výnimkou sa rozširuje hostiteľské spektrum rastlín alebo spektrum škodcov alebo dávka alebo spôsob aplikácie.

Napr. prípravok je autorizovaný na kukuricu proti kukuričiarovi koreňovému *Diabrotica virgifera*. Výnimkou sa rozšíri autorizácia aj na smrek proti tvrdoňovi smrekovému *Hylobius abietis*, ktorý sa náhle premnožil na Horehroní po náhlom vypílení smrekov a vytvorení vhodného substrátu pre jeho premnoženie. Takéto podmienky sa vytvoria raz za 50 rokov, nikto to autorizovať nebude proti takémuto zriedkavému premnoženiu škodcu, a tak výnimkou je možné zabezpečiť prostriedky na ochranu novozaložených lesov proti ojedinele sa premnožujúcemu škodcovi.

Priebežná a súhrnná spotreba prípravkov na ochranu rastlín (POR) a pomocných prípravkov

Evidencia autorizovaných POR sa vedie v zmysle vyhlášky č. 491/2011 Z. z., evidencia pomocných prípravkov sa vedie v zmysle vyhlášky č. 477/2013 Z. z. Tieto evidencie sa vedú priebežne a súhrnne.

- a) **Priebežná evidencia** sa v zmysle Vykonávacieho nariadenia Komisie (EK) 2023/564 od 1. 1. 2026 už vedie *elektronicky*. Priebežná evidencia aj POR aj pomocných prípravkov má predpísaný vzor tabuľky a zapisujú sa do nej údaje do 30 dní od ich aplikácie v poraste. Priebežná evidencia ostáva len u obhospo-

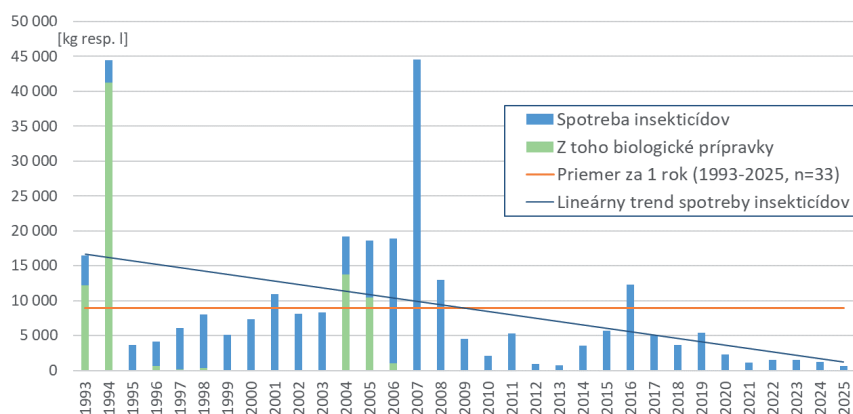
darovateľa lesa, neposiela sa ani na LOS Banská Štiavnica a ani na ÚKSÚP. Obhospodarovateľ ju uchováva v počítači, napr. v Exceli pre prípadnú kontrolu po dobu 3 rokov.

- b) **Súhrnná spotreba** má svoj vzor tabuľky pre POR ako aj pre pomocné prípravky. Táto súhrnná evidencia sa zasiela do 15. 2. za predchádzajúci rok na LOS Banská Štiavnica, Lesnícka 11, 969 01, alebo sa vyplní elektronická evidencia v internetovej tabuľke a potom už nie je potrebné zasielať papierovú formu (<https://www.e-los.sk/Pripravky/Pesticidy/Navod>). Táto elektronická evidencia jedným formulárom vyplní tabuľky aj pre POR aj pre pomocné prípravky! O odoslaní tejto spotreby dostane odosielateľ späťne mail s pdf súborom, kde sú už vyplnené tabuľky a dátum odoslania týchto údajov.

Vývoj spotreby POR a pomocných prípravkov

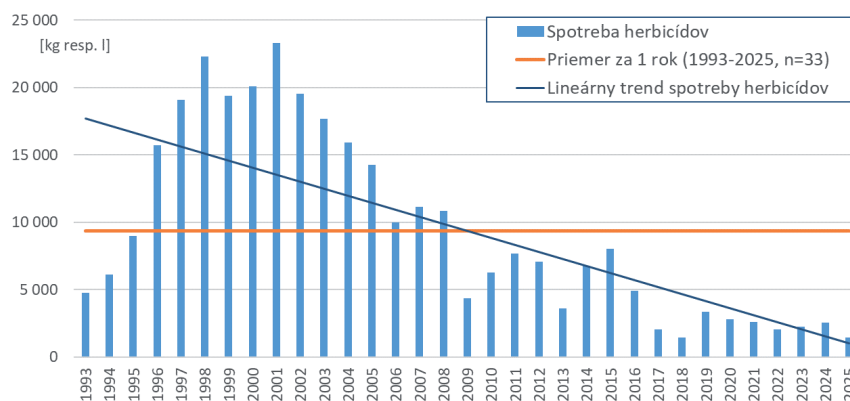
Na spotrebu autorizovaných alebo povolených prípravkov na ochranu rastlín a pomocných prípravkov vplyva viacero faktorov:

- Územná ochrana prírody: Je zakázané aplikovať prípravky v 4. a 5. st. ochrany prírody (ďalej OP). So súhlasom štátnej správy je možné aplikovať prípravky v 3. st. OP. V 2. st. OP je dovolená ich aplikácia bez súhlasu štátnej správy do výmery 2 ha, na väčšej výmery je potrebný súhlas štátnej správy ako v 3. st. OP. Na aplikáciu v 1. st. OP nie je potrebný súhlas štátnej správy, musí však byť v súlade s právnymi predpismi t. j.:
 - o prípravok musí byť autorizovaný,
 - o aplikovaný na rastlinu a škodcu v dávke, resp. v koncentrácii a spôsobom tak, ako je uvedené v etike-te prípravku, resp. v „Zozname autorizovaných prípravkov a pomocných prípravkov“ (tlačená verzia vychádza 1× za rok, elektronická je na linke <https://pripravky.uksup.sk/pripravok/search>),
 - o aj aplikátor aj manažér aplikácie musia mať „osvedčenie o odbornej spôsobilosti na prácu s prípravkami na ochranu rastlín“, čo zabezpečuje NLC.
- V územiach NATURA2000 sa nesmú použiť prípravky, ktoré prekračujú vyhláškou č. 488/2011 Z. z. vymedzenú mieru nebezpečnosti alebo rizika.
- Chránené vodohospodárske oblasti (zákon NR SR č. 305/2018 Z. z.) sú územia, ktoré sú zdrojom akumulácie povrchovej alebo podzemnej vody, ktorá je nakoniec využívaná ako pitná voda. V týchto úze-miach (je ich 10) sú niektoré účinné látky a prípravky zakázané (Vestník MPRV SR č. 2/2025).
- Certifikácie nie sú súčasťou právneho systému, ale ide o dobrovoľné uplatňovanie pravidiel certifikačných schém PEFC a FSC. Zatiaľ čo PEFC vyžaduje uplatňovanie „len“ zákonom stanovených pravidiel pre prá-cu s POR, FSC vyžaduje to isté ako PEFC a ešte nad rámec právnych predpisov vyžaduje na používanie niektorých účinných látok, napr. glyfosát, cypermethrine, atď., dôsledné odôvodnenie, ktoré pri audite certifikácie nemusí byť prijaté. Obavy zo straty certifikátov prinášajú dobrovoľné upúšťanie od používania POR a pomocných prípravkov, čo prináša dobrovoľné zníženie počtu existujúcich a právne akceptova-ných metód integrovanej ochrany lesa.

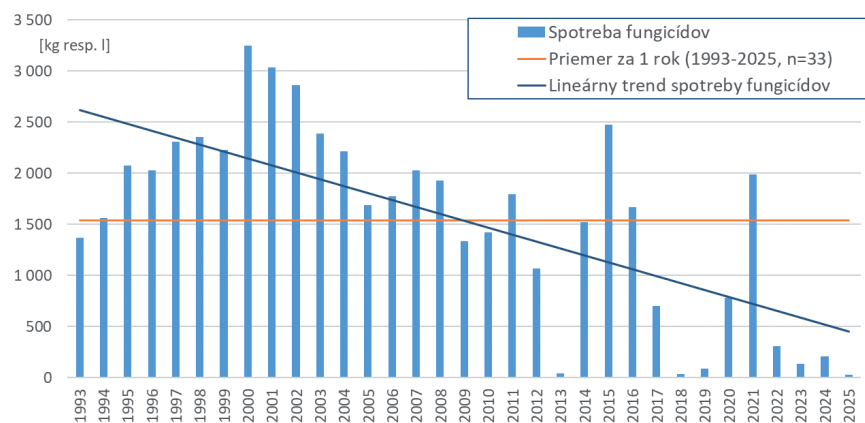

Obrázok 1. Vývoj spotreby insekticídov v lesoch na Slovensku.

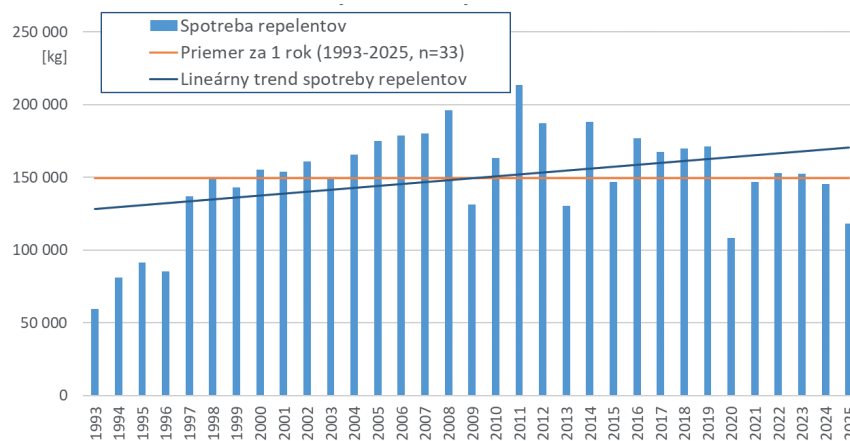
Figure 1. Development of insecticide consumption in forests in Slovakia.

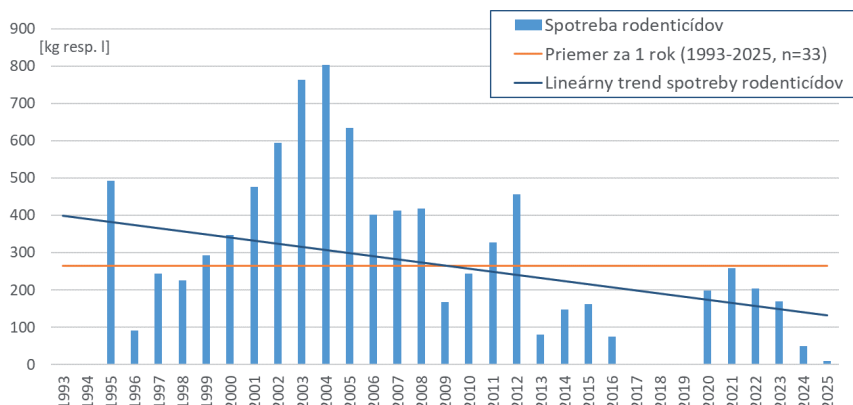
Obrázok 2. Vývoj spotreby herbicídov v lesoch na Slovensku.
Figure 2. Development of herbicide consumption in forests in Slovakia.

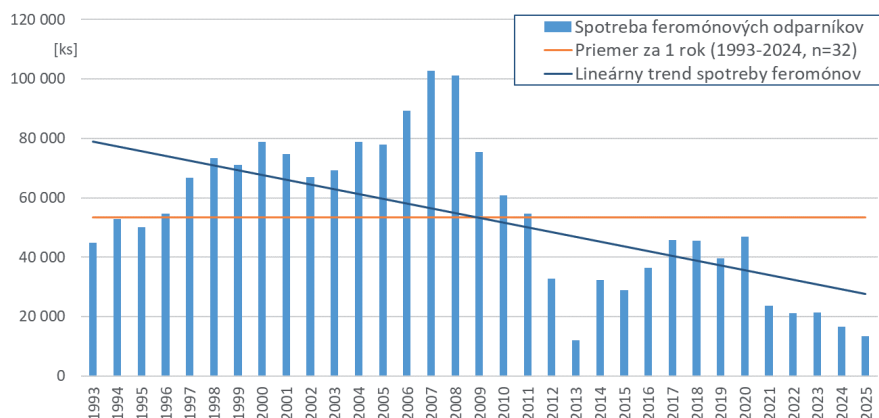
Obrázok 3. Vývoj spotreby fungicídov v lesoch na Slovensku.
Figure 3. Development of fungicide consumption in forests in Slovakia.

Obrázok 4. Vývoj spotreby repelentov v lesoch na Slovensku.
Figure 4. Development of repellents against wild game consumption in forests in Slovakia.

Obrázok 5. Vývoj spotreby rodenticídov v lesoch na Slovensku.
Figure 5. Development of rodenticide consumption in forests in Slovakia.

Obrázok 6. Vývoj spotreby feromónových odparníkov v lesoch na Slovensku.
Figure 6. Development of feromone consumption in forests in Slovakia.

Integrovaná ochrana lesa (IOL) a POR v nej

Používanie prípravkov na ochranu rastlín je súčasťou systému integrovanej ochrany rastlín (vyhláška 487/2011 Z. z.). V lesoch je tento termín upravený na Integrovanú ochranu lesa (ďalej IOL). Tento systém IOL vyžaduje vykonávať pri pestovaní lesa preventívne opatrenia tak, aby k výskytu škodcov ani nedošlo. A keď už dôjde, tak aby nedošlo k ich premnoženiu, čo znamená, že až premnožený biotický škodca napáda zdravé (neoslabené) stromy. A POR používať až vtedy, keď už ostatné metódy nestačili zabrániť premnoženiu biotického škodcu, a tak poslednou možnosťou pred premnožením škodcu, resp. rozšírením premnoženého škodcu do nových lokalít je použiť POR.

V praxi to znamená:

- pestovať tie dreviny, ktoré sú vhodné do daných pôdno-klimatických podmienok (čo sa v klimatickej zmene nemusí zhodovať s pôvodným drevinovým zložením),
- vychovávať porasty,
- zvyšovať ich odolnosť vertikálnou štruktúrou porastu,
- zásahy vykonávať mimo vegetačného obdobia, a keď už vo vegetačnom období, tak zabezpečiť mechanickú a fyzikálnu asanáciu drevnej hmoty, ktorá by mohla byť napadnutá, a tým zdrojom zvýšenia početnosti populácie biotického škodcu. Keď to nepomáha, (teda nebola hmota spálená, zoštiepkovaná a vyvezená z lesa, nebolo drevo odkôrnené a kôra spálená, nebolo drevo v kôre odvezené ešte pred vylatením generácie podkôrneho hmyzu z neho, atď.), tak je možné zabrániť premnoženiu škodcu v prostredí aj autorizovanými POR.

K IOL nevyhnutne patrí aj **monitoring!** výskytu škodcu a jeho početnosti v priestore, vyhodnotenie škodlivého pôsobenia biotického škodcu pre plnenie očakávaných funkcií daného lesa, atď.

Zhrnutie IOL

Pri dodržaní systému IOL je použitie pesticídov oprávnené a obhájitelné aj pred audítormi certifikačných schém.

Treba povedať, že v lesoch na Slovensku je používanie POR v súlade s princípmi IOL. V škôlkarských strediskách a veľkoplošných škôlkach už to tak nie je, lebo v nich sa používajú POR aj preventívne systémovo bez toho, aby sa monitoroval výskyt škodcov, na záhonoch sú monokultúrne semenáčky a sadenice, atď. Toto nie je kritika a výzva na zmenu, ale konštatovanie, že škôlky fungujú iným spôsobom a inak to ani nemôže byť.

Záver

Používanie POR a pomocných prípravkov na Slovensku je regulované európskymi a národnými právnymi predpismi. Regulácie súvisia s akceptovateľnou toxicitou prípravkov, ochranou vody, pôdy, biodiverzity. Je dôležité využívať aj nechemické metódy ochrany lesa ako aj organizačné, zriaďovateľské a pestovné postupy prevencie výskytu biotických škodcov. A netreba zabúdať ani na to, že POR a pomocné prípravky majú pomáhať obhospodarovateľovi dosahovať ciele, ktoré sú stanovené pre jednotlivé lesy prostredníctvom ich deklarovaných funkcií.

Výsledkom nastavených a uplatňovaných pravidiel, ktoré sú takmer výlučne obmedzujúce, má trend ročnej spotreby jednotlivých skupín POR a pomocných prípravkov za posledných 33 rokov klesajúcu tendenciu. Okrem repelentov proti zveri, kde je stúpajúci trend.

V tomto článku sa rieši používanie POR proti pôvodným škodcom lesných drevín, ktoré sú rozšírené vo všetkých ekosystémoch Slovenska. Avšak aplikácia POR nastáva až po zistení „signálov“ nárastu ich početnosti (zistené monitoringom). Neriešia sa nepôvodné škodlivé organizmy, napr. *Agrilus planipennis*, ktoré sú nebezpečné už od výskytu 1 ks a na:

- zabránenie rozširovania pomáha len prísne zabránenie presúvania napadnutého a z napadnutia podozrivého materiálu,
- ich likvidáciu významne pomáha pálenie, štiepkovanie, kompostovanie napadnutého a z napadnutia podozrivého materiálu alebo použitie pesticídov.

Podakovanie

Práca vznikla vďaka finančnej podpore v rámci projektov APVV-21-0131, APVV-22-0399, APVV-22-0545, APVV-23-0156, APVV-24-0425, APVV-25-0060 a APVV-25-0731 financovaných agentúrou APVV, projektu Lesnícka ochranná služba a projektu „PROMOLES“ – projekty financované z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301). Táto publikácia vznikla aj vďaka podpore v rámci Operačného programu Integrovaná infraštruktúra pre projekt: Centrum excelentnosti lesnícko-drevárskeho komplexu LignoSilva; (kód ITMS: 313011S735) spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Štúdia bola financovaná Európskou komisiou v rámci projektu LignoSilva [Grant Agreement #101059552] v rámci akcie Horizon Europe Teaming for Excellence.

ADRESA

Ing. Andrej Kunca, PhD.
Národné lesnícke centrum – Sekcia pre vedu a výskum
Odbor ochrany lesa a lesníckej ochrannárskej služby
Lesnícka 11
SK-969 01 Banská Štiavnica
e-mail: andrej.kunca@nlcsk.org